Høringsuttalelse fra Bøvra Elveeierlag til Stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye. 26/4470

Bøvra Elveeierlag takker for muligheten til å gi innspill til den kommende stortingsmeldingen om villaks, sjøørret og sjørøye.

Bøvra i Surnadal er et viktig lakse- og sjøørretvassdrag med lange tradisjoner for forvaltning, fiske og verdiskaping. Samtidig har vi i flere tiår erfart hvordan summen av menneskelig aktivitet påvirker bestandenes evne til å opprettholde naturlig produksjon. Situasjonen for villaksen nasjonalt er alvorlig, og utviklingen krever sterkere og mer målrettede tiltak enn det som hittil har vært gjennomført.

Villaksen må gis høyere prioritet

Norge har et internasjonalt ansvar for å bevare de unike bestandene av villaks, sjøørret og sjørøye. Når bestandene er under press, må føre-var-prinsippet legges til grunn, og hensynet til villfisken må tillegges større vekt enn i dag.

Forvaltningen må ta utgangspunkt i at villaksen er en begrenset og sårbar naturressurs. Når kunnskap tilsier at en aktivitet kan medføre betydelig risiko for villfiskbestandene, må nødvendige restriksjoner innføres.

Oppdrettsnæringen må få strengere miljøkrav

Vi mener at det må stilles langt strengere krav til havbruksnæringen enn i dag.

Lakselus og rømming representerer fortsatt en betydelig risiko for villaks og sjøørret. Selv etter mange års innsats er utfordringene ikke løst. Derfor mener vi at utviklingen må gå mot lukkede eller tette oppdrettsmerder som i langt større grad hindrer kontakt mellom oppdrettsfisk og villfisk.

Det bør også innføres en langt mer restriktiv holdning til oppdrettsvirksomhet i og ved nasjonale laksefjorder og i fjordsystemer som mottar vandrende fisk fra viktige laksevassdrag. Oppdrettsanlegg i nærheten av nasjonale laksefjorder og lakseførende elver innebærer en unødvendig risiko for villfiskbestandene og er lite forenlig med målet om å bevare levedyktige bestander for framtiden.

Strengere oppfølging av kraftreguleringer

Bøvra har i mer enn seksti år vært påvirket av reguleringen knyttet til Svorka kraftverk. Omtrent 43 prosent av det opprinnelige nedbørfeltet er overført til kraftproduksjon, og flere deler av vassdraget har fått redusert vannføring som følge av reguleringen.

Den nylige revisjonen av konsesjonsvilkårene for Svorka kraftverk har ført til krav om minstevannføring og nye miljøvilkår for å bedre forholdene for villaks og sjøørret. Dette viser at miljøforbedrende tiltak er nødvendige og kan gjennomføres uten å sette kraftforsyningen i fare.

Vi mener at NVE må føre en strengere praksis ved behandling og revisjon av konsesjoner. Regulanter må i større grad pålegges tiltak som forbedrer miljøtilstanden i vassdragene, herunder:

- økt minstevannsføring der dette er nødvendig for fisk og økosystem
- tiltak som reduserer raske vannstandsendringer
- habitatforbedrende tiltak i elveløpet
- restaurering av gyte- og oppvekstområder
- tiltak mot stranding av ungfisk
- overvåking og dokumentasjon av effektene av reguleringen

De som høster verdiene fra vassdragene gjennom kraftproduksjon, må også bidra til å redusere og reparere de skadene som reguleringene har påført naturmiljøet.

Strengere miljøkrav i allerede regulerte vassdrag

Vi mener det er nødvendig med en nasjonal gjennomgang av miljøforholdene i allerede regulerte vassdrag. Mange reguleringer ble etablert i en tid da kunnskapen om villaks, sjøørret, sjørøye og økologiske sammenhenger var vesentlig mindre enn i dag.

Revisjonen av konsesjonsvilkårene for Svorka kraftverk viser at det er mulig å forbedre miljøforholdene i regulerte vassdrag gjennom krav om minstevannføring og andre avbøtende tiltak.

Vi mener myndighetene i større grad må:

- revidere eldre konsesjoner
- innføre miljøbaserte krav til vannføring
- pålegge habitatforbedrende tiltak
- sikre bedre vandringsmuligheter for fisk
- redusere skadevirkningene av effektkjøring og raske vannstandsendringer
- stille krav om overvåking og dokumentasjon av miljøeffekter

Det må ikke være slik at eldre reguleringer automatisk får fortsette på vilkår som ble fastsatt for flere tiår siden. Dagens kunnskap om miljøpåvirkning må legges til grunn, og regulanter må påta seg et større ansvar for å sikre gode forhold for villaks, sjøørret og sjørøye i regulerte vassdrag.

Bedre kartlegging og kunnskapsgrunnlag

Forvaltningen av villaks, sjøørret og sjørøye må bygge på et best mulig kunnskapsgrunnlag. Mange elver er fortsatt for dårlig kartlagt når det gjelder gyteområder, oppvekstområder, vandringshindre, habitatkvalitet og samlet belastning.

Vi mener staten må styrke finansieringen av:

- kartlegging av laksevassdrag
- bestandsundersøkelser
- overvåking av sjøoverlevelse
- forskning på påvirkningsfaktorer
- lokale overvåkingsprosjekter og registreringer

Lokal kunnskap fra elveeierlag, fiskeforeninger og andre brukere av vassdragene bør i større grad inngå i beslutningsgrunnlaget.

Økt bevisstgjøring i media og offentligheten

Utviklingen for villaksen får etter vår vurdering ikke den oppmerksomheten den fortjener. Mange er fortsatt ikke klar over hvor alvorlig situasjonen er i flere norske vassdrag.

Myndighetene bør bidra til økt informasjon og bevisstgjøring gjennom media, skoler og offentlige informasjonskampanjer. Kunnskap om villaksens situasjon er viktig for å skape forståelse for nødvendige tiltak og prioriteringer.

Villaksen er en sentral del av norsk naturarv, kulturhistorie og lokal verdiskaping. Tap av villaksbestander vil være et tap som ikke kan reverseres.

Avslutning

Vi håper at stortingsmeldingen legger grunnlaget for en sterkere og mer målrettet forvaltning av villaks, sjøørret og sjørøye.

Vi ber spesielt om:

1. Strengere krav til oppdrettsnæringen og en overgang til tette eller lukkede oppdrettsmerder.
2. En mer restriktiv holdning til oppdrett i nærheten av nasjonale laksefjorder og viktige laksevassdrag.
3. At NVE stiller strengere miljøkrav ved revisjon av kraftkonsesjoner og pålegger regulanter nødvendige avbøtende tiltak.
4. Økt minstevannføring og andre miljøforbedrende tiltak i regulerte vassdrag der dette er nødvendig.
5. Bedre kartlegging og overvåking av norske laksevassdrag.
6. Større innsats for informasjon og bevisstgjøring om situasjonen for villaksen.

Villaksen, sjøørreten og sjørøya er en del av vår felles naturarv. Forvaltningen må sikre at kommende generasjoner får oppleve livskraftige bestander i norske elver og fjorder.

Styret i Bøvra elveeierlag